

THE NAVAHO LANGUAGE MONTHLY

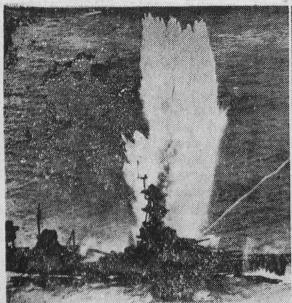
VOL. 3 NO. 10

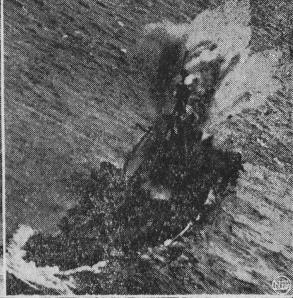
WINDOW ROCK, ARIZONA

AUGUST 1, 1948

'INDINS DANILÍINII 'ARIZONA YII' KÉÉDAHAT'Í-NÍGÍÍ NAALTSOOS 'ADAHA'NÍŁÍGÍÍ K'AD BAA DEET'A

'Indins danilíinii 'Arizona dóó New Mexico hoolyéego náhásdzooígíí yii' kéédahat'íinii naaltsoos 'atah 'adayiiníił dooleeł ha'níigo baa saad 'agháago haa shíí nízahdéé' hoolzhiizh. Díí naakigo náhásdzooígíí biyi' Bilagáana 'aláaji' naazíinii 'Indins wolyéii díí naaltsoos 'adaha'níłígíí doo bídéét'i' da, háálá 'áájí Wááshindoon baa 'áhályá, dóó kéyah doo yik'é nida'iilée da, 'éi baggo doo bídéét'i' da daaniigo hoolzhiizh.

Nááts'ózí bił da'ahijoogá'áadáá' díí kwii tsinaa'eeltsoh be'elyaaígíí 'atah bee da'ahijoogáá'. 'Áádóó bik'ijj' 'inda atom bomb wolyéhígíí bee 'ihonitáahgo díí tsinaa'eel 'atah bik'iji' bíhoneestáá'. 'Éí 'ákódzaa dóó ha'át'íí shíí 'óolyé "Radio-active" 'éí 'ákóolyéhígíí bii' hazlíi'go biniinaa kwii t'óó taah yit'aahgo naaltsoos bikáá'.

Bilagáana ła' Judge Levi S. Udall wolyé 'éi 'áníigo 'Indins danilínígíí 'Arizona yii' kéédahat'ínígíí díí naaltsoos 'adaha'nílígíí t'áá bídéét'i' lá níigo yee haadzíí'. 'Éí bąggo k'ad 'Indins danilíinii la'í díí naaltsoos 'adaha'níłígíí bee bá hoo'a' silíí'.

'Áko ndi díí 'Arizona náhásdzooígíí biyi' 'Indins kéédahat'ínígíí ts'ídá naaltsoos wólta' dóó 'ak'e'elchí yéédahósinii 'éiyá 'atah naaltsoos 'adayiiníit dooleet bidoo'niid. 'Ako díi k'ad 'Indins danilíinii 'Arizona yii' kéédahat'ínígíí doo ts'ídá łá yéigo naaltsoos yéédahósin da. Hastággo 'ałkéé' haz'á bízhneel'ággo t'éiyá 'atah naaltsoos 'ajiinííł dooleeł lá, jó 'éí:

- 1. Naadjį ła' honááhai dóó deigo hodees'áago t'éiyá 'atah naaltsoos 'ajiiníił doo.
- 2. 'Arizona wolyéego náhásdzooígíí biyi' haghango t'éiyá 'ałdó' bee há haz'á.
- 3. Naaltsoos wólta' dóó 'ak'e'elchí bééhojísingo dó' bee há haz'á.
- (Constitution ha'nínígíí) jółta'go ts'ídá 'áníinii doozįįł 'azhą́ Bilagáana bizaad wólta' doo hoł koł bééhózingo t'éiyá 'ałdó' naaltsoos 'atah bééhózin da ndi. Ts'ídáásh Bilagáana bizaad 'ajiiníít dooleet.
- 5. T'áá bíyó t'áá ha'át'éego da hatsiits'iin doo 'áhályág dago 'éi doo bee há haz'ág
- 'Índa t'áadoo le'é bąąhági 'ádaat'éii dabidziilii t'ah doo bee 'ádąąh dahojiil-'aah dago t'éiyá 'ałdó' 'atah naaltsoos 'ajiinííł ch'į' 'ańdahazt'i' danilíinii béeso ła' bá sinilgo dooleet.

Díí k'ad naaltsoos jółta' dóó 'ak'e'jiłchíi go 'éiyá naaltsoos 'ahi'nííł bee há haz'á ha'níi go bee ha'oodzí'ígíí dó' hazhó'ó baa nitsídaah kees. Jó Bilagáanak'ehjí naaltsoos wólta' dóó Bilagáanak'ehjí saad bee 'ak'e'jiłchíigo t'éiyá doo níi da. T'áá Dinék'ehjí saad wólta'ígíí dóó bee 'ak'e'elchíhígíí hoł bééhózingo shíj t'áá naaltsoos 'atah 'ajiiníił dooleełgo 'át'é. Háálá díí beehaz'áanii Constitution wolyéhígíí t'áá diné bizaad bee 'ak'e'eshchíjgo jółta'go dóó yá'át'éehgo bik'izhdi'yiitjihgo t'áá jółta' nilíj dooleeł sha'shin. 'Adahwiis'áágóó 'ádahooníitii 'índa baa nda'aldeehii hot bééhózingo jó 'ako t'áá háiida naaltsoos bá 'adaha'nííł shíí yíneel'áanii hoł bééhooziih 'áko 'éí naaltsoos bá 'aji'a'. 'Áádóó 'índa díí k'ad 'aláajj' naazíinii doodaii' ńdahasdzogóó bidine'é yá aląąjį' naazíinii naaznilgóó dóó binaanish nidaazt'i'góó hoł bééhózingo yá'át'ééh. Díí k'ad hazhó'ó baa hani'go t'áá diné bizaadígíí bee 4. Wááshindoondéé' bee haz'áanii bikáá' nii'nilgo t'áá 'éí bits'áádóó hoł bééhot'éiyá bee 'ééhózin. 'Adahwiis'áágóó saad 'ał'ąą 'ádaat'éii yee 'ak'ida'ałchíigo dóó dayółta'go bee bił 'éédahózin. Doo Bilagáana bizaad t'éiyá da.

> State wolyéego ńdahasdzooigii biyi' Bilagáana kéédahat'íinii baa dahojooba'í dóó bibee baa 'ádahayá. 'Éí Social Security deiłní. preme Court that Arizona Indians have the right to vote.

SILÁAGO 'ÁDAHO'DILNE'IGII BAA NÍNÁÁ'DIILDEE'

Tsíłkéí tseebííts'áadah dóó deigo naadiin 'ashdla'jį' nihool'áago béédááhaaígíí siláago 'ádaho'dilne'ígíí biniiyé naaltsoos bá 'ádadoolnííł ha'níigo Wááshindoondéé' bee nihoot'á jiní.

Bini'ant'ááts'ózí wolyéego nídízídígíí tádiingóó yoolkáałgo naaltsoos há 'ádaalne'ígíí baa ha'aldééh jiní. Naaltsoos há 'ádaalne'ígíí t'áá baa na'aldeehgo Bini'anit'áátsoh wolyéhígií tseebiits'áadahgóó yoołkáałgo 'inda bik'i 'adildééh.

Nááts'ózí bił 'ałk'ijiijé'éedáá' (December 7, 1941) dóó wóshdéé' Nááts'ózí bik'ehodeesdlíj'ji' (September 2, 1945) siláago 'atah daazlíí' ńt'é'ée 'éi k'ad doo siláago 'ánáádabidi'doolnít da. 'Áko ndi naaltsoos há 'ánáádaalne'ígií 'éí t'áá 'ákót'é. 'Éí t'áá naaltsoos há 'ádaalne' naadiin 'ashdla' dóó t'ah wóshch'ishdi honááhaigo. September 16, 1940 yéedáá' dóó wóshdéé' June 24, 1948-jį' bita'gi t'áá haa'í da siláago 'atah jílį́į ńt'ée'go naakits'áadah hwee ńdeezidgo 'ałdó' doo siláago 'atah náázhdoodleet da. 'Áko ndi naaltsoos há 'ádaalne'ígíí 'ałdó' t'áá há 'ádoolnííł. Díí k'ad kót'éego siláago 'ádaho'dilne'ígíí baa nínááda'diildee' lá.

All men 18 through 25 years of age must register for the draft. Registration will commence on August 30, and will go on for 20 days. Exempt from the draft are all war veterans who served 90 days between December 7, 1941 and September 2, 1945, or who served 12 monhts between September 16, 1940 and June 24,

Díí kót'éego béeso sinilígíí, 'Indins danilíinii bich'i' 'ańdahazt'i'ii 'atah bídéét'i' dooleeł dajiníigo ch'ééh dajókeedgo hoolzhiizh. 'Indins doo bídéét'i' da, háálá 'éí Wááshindoon baa 'áhályá ha'níigo saad 'ałch'i' nináhinidéehgo hoolzhiizh. K'ad t'éiyá díí 'Arizona wolyéego náhásdzooigií bigóoldi hótsaa góne' díi 'Indins danilíinii Wááshindoon baa 'áhályáa ndi doo ts'ídá t'áá 'éí t'éiyá baa 'áhályáa da dooleelgo bee haz'áá lá ha'níigo bee ha'oodzíí'. 'áko 'éí bągo díí naaltsoos 'ahi'nííł ha'nínígíí bich'į' ch'ídeet'á. 'Éidíígíí bee ntsínááhákeesgo díí k'ad Social Security wolyéego bich'į' 'ańdahazt'i'ii bá 'át'éhígíí 'Indins danilínígíí dó' bich'į' ch'ididoot'ááł sha'shin. Háálá 'Indins danilíinii Wááshindoon baa 'áhályá daaníigo t'áá 'éí t'éiyá yee bidziilgo dadées'eez ńt'éé'. K'ad 'éiyá 'Indins Wááshindoon baa 'áhályá ha'nínígíí doo hózhó bidziilgóó 'ályaa.

Díí 'Arizona náhásdzooígíí biyi' 'ánihwiiaahii nilínígíí 'áníigo 'éí 'Indins danilíinii kéyah da doo yik'é nida'iilée da ha'nínígíí 'éí t'áá 'ákót'ée dooleeł. T'áá 'aaníí 'Indins danilíinii kéyah Reservation wolyéego bá ńdahasdzoígíí yii' bikéyah hólóogo 'éí doo yik'é ni'iilée da dooleeł. Tł'óo'di bikéyah hólóogo 'éí t'áá yik'é ni'iilée dooleeł. 'Áádóó náás hodeeshzhiizhgóó Reservation wolyéego 'Indins bá nalahasdzooigií doo bik'é ni'iilyéégóó hool-'áa dooleeł daaníigo yee hadaasdzíí' jiní 'éí Arizona náhásdzooígíí biyi'. Díí k'ad naaltsoos 'ahi'nííł nihich'j' ch'ídeet'ánígíí 'éí t'áá aaníí 'ákólyaa. 'Áko ndi kéyahígíí 'éí doo bik'é nda'iyiilyée da dooleeł.

Judge Levi S. Udall has ruled in the Arizona Su-

ADAHOONILIGII

Published on the first of each month at the United States Indian School. Phoenix, Arizona.

Address all letters to the Editor, 'ADAHOONIŁIGII. Education Office, Navajo Service, Window Rock, Arizona.

Subscription rate: \$0.50 per year. Make all checks and money orders payable to The Treasurer of the United 8 1 48 States.

Robert W. Young Editor William MorganTranslator

'A'AHÓDLÍ NILÍINII

Bilagáanak'ehjí 'iinánígíí kóníghánígo t'áadoo le'é 'ałkéé' bá dahoní'áago 'át'é. T'áadoo le'é chodao'íinii bééda'diitįįhígíí t'áá 'éí bik'ehgo 'iiná łahgo 'át'éego náádadeezt'i' ndahaleeh. Díí t'áadoo le'é béé'deetá danilíinii 'éi Bilagáanak'ehjí "inventions" daolyé. 'Ałk'idáá' t'áá 'azéé'déé' bee 'ahił hani'ígíí t'éiyá bee hani' nidaat'áá ńt'éé'. Díí kót'éego hani' 'altaat'áhígíí t'áá 'íiyisíí doo hah da. 'Áádóó béésh bee hani'í béé'deetá. 'Áádóó béésh łichíi'ii bee dahani'ígíí (telegraph) wolyéhígíí. Wónáásdóó níłch'i bee dahani'ígíí, 'éí Bilagáanak'ehjí "radio" wolyé.

'Ałk'idáá' t'áá háiida t'áá k'éé'dídlééh shíí łíí' dóó béégashii da yee nidahwiiłdlaadgo k'ééda'didlééh nt'éé'. 'Ákót'éego na'anishgo naanish doo 'asohodoobéézhgóó bidziil nt'éé' 'Áádóó chidí haa'na'í wolyéii béé'deetá. 'Áádóó naanish dabidziilii yég t'áadoo hodina'í ła' yinííł silíí'. Tsinaa'eełtsoh dó' bikáá'dóó níbaal daníbaalgo níyol t'éiyá yee nidaajeeh nít'éé' 'ałk'idą́ą'. 'Áádóó 'índa bii' déédadiljahgo siil yee nidaajeehgo 'ádaalyaa. 'Ałk'idą́ą' dó' tsinaabaas t'éiyá bee nida'aldeeh ńt'éé'. Ko' na'ałbąąsii dahazlį́į'go 'éí bee nida'aldeeh nááhásdlíí'. Wónáásdóó chidí dóó chidí naat'a'í bee nida'aldeeh hazlíí'

Díí k'ad t'áadoo le'é t'ahaa'go hani' bee 'ałch'i' 'ál'ínígíí beego dóó t'ahaa'go nida'aldeeh hazlj'igii beego nahasdzáán bikáá'góó 'adahwiis'áágóó t'áá 'ałtso 'ahidiníłnáago t'áa doo le'é 'ahaa nidayiilniih hazlíí'. Kin dah naazhjaa'góó díí k'ad t'áadoo le'é béé'deetáanii danilínígíí 'ádaal' įįgóó naanish deinizinii naanish bá dahóló hazlíí'. Béé'deetáanii danilínígíí bee ła' nahasdzáán bikáá' 'adahwiis-'áágóó t'áadoo le'é baa nidahaniihgo binaanish daazlíj'. Ła' t'éiyá t'ah ndi k'ééda'didlééh, háálá 'éí chidí naa'na'í naanish yee ła' deił'í k'ad.

Díí k'ad kót'éego t'áadoo le'é shódaozt'e'ígíí beego t'áá 'ákwíí jį naanish danilínígíí kóníghánígo 'ałkéé' bá dahoní'á silíí'. Jó 'áko kọ' na ałbągsii ts'ídá bee haz'áá góne' t'éiyá nidaajeeh. T'áá bíhólníihgo 'éí doo nidaajeeh da. Ko' na'ałbaasii nídadijahígíí yinidaalnishii ts'ídá t'áá 'ałtso t'áadoo da'iisiihí binaanish náás dayít'éehgo t'éiyá nizhónígo kǫ' na' ałbąąsii t'áadoo daniitł'áhí nidaajeeh łeh. Nidajilnishígíí t'áálá'í da 'ajisiihgo kọ' na'albąąsii ła' da bidah ch'ídoolwoł dóó diné haa shíí néeláá neidoołtsił. Chidí naať a'í nídadijah yinidaalnishígíí ndi t'áá 'ákót'é. Hak'eh- Díí mósí kwii dáádílkat yaah dah sidáago be'elyaaígíí t'áá bí 'aa néidichidí naat'a'í náásgóó biláaji' 'áhoot'éegi bił 'Akwe'é t'éiyá ba'át'e' jiní.

dahani'go t'éiyá yá'át'éehgo nidaajeeh. Ni-[ígíí doo yee haa nídóot'jjł da. 'Áko ndi damíjjilnishígíí kwii bee hóhólníihii 'ajiiłhaazhgo go biiłkáhí nááda'dinishgo t'áá bee haz'áá góda doodaii' 'ajisiihgo da doo ts'íí 'áhodoonííł ne' 'atah nááhizhdilníishgo yá'át'ééh. 'Áádóó da. 'Éi bąą diné ts'ídá doo nootł'ááh 'át'éii dóó bada'hódlíi t'éiyá 'ákódaat'éégóó naanish baa aahidit'aah. Doo ha'hóodliih 'át'ée dago naanish 'ákódaat'éhígíí doo bíighah da.

Bee 'íhólnííh nilfinii t'áá 'áłahjj' 'éé' neishoodii daniliinii yee nida'nitingo hoolzhish. Háadi da diné ba'hódlíi jílíj dooleeł biniiyé yínida'niłtin. 'Áádóó t'áá hó bá jizji dooleełii yínida'niłtin. 'Éé' neishoodii bá yah 'anídajijahgóó dóó da'ólta'góó da díí bee 'íhólnííh nilíini yínda'niłtin. 'Éí t'áadoo le'é baa hojíyággo bee 'ájizíįgo 'óolyé. 'Áádóó ha'át'éegi da nida'iidzííh danilínígíí t'áá hó hak'iji nináhádleehgo bee hojis'áago 'óolyé. Bilagáanak'ehjí béédahózingo naanish yá'ádaat'éehii dóó naanish ďa'ílíinii doó hojíyáa dago 'éí doo há 'ádóó t'áá 'áłahjj' bá nijilnishii hwésíjgo nijilnish da. Doo hoł bééhózin dago 'éí t'áá doo haa hólnííjí t'éiyá 'aghá łeh. Hoł bééhózingo 'éí hwéého'doolzjih dóó ha'ahódlí yileeh. A'ahódlí nilíinii bee hwéého'doolzjihgo 'índa naanish yá'ádaat'éehii dóó naanish da'ílíinii hach'į' 'aa 'át'é yileeh. 'Éí 'índa bee 'íhólnííh nilíinii haa shíí néelá' bił danít'i'. T'ááłáhági 'át'éego ni'iidzííh baa jóogáałgo 'éí naanish 'ákódaat'éhígíí doo bíighah da. Doo haa hólníi dago ts'ídá naat'áanii hwésíigo t'éiyá na'anish. Diné t'áá doo baa hólníi da ndi kọ' na' ałbąąsii bik'ehgo nidadijahgo 'ályaago, 'asiihgo da t'áadoo hodina'í ko' na'ałbaasii ła' 'ałk'ááh doolwoł. Háálá wóne'é da jizdáago diné ła' t'áadoo bił hojilni'í t'óó 'áłtsééd ch'ízhníyáháa hatł'aabáahdi ch'ééh hach'i' hani' 'ál'į́įgo biniinaa doo 'ákǫ́ó 'áhodooníił da.

hádleehgo, doodaii' damíįgo ná'ádleehgo da shíį k'izh'diitą 'ílį́igo t'ááłáhádi t'óó haa dit'áá hó jinízinígi 'ájoot' jił ndi 'éí bá nijilnish-

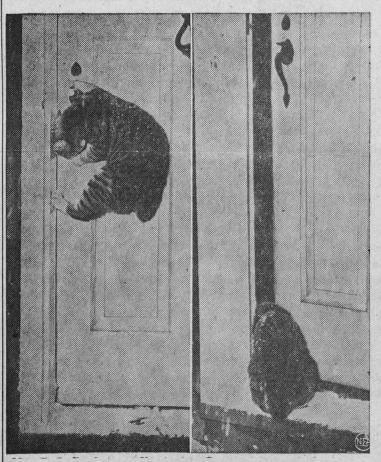
naanish t'áá 'ałtso yá'át'éehgo ła' joolíił dooleeł ho'dó'ní. Tódiłhił 'ayóo bíchá yízhdéelnigo naanishígíí dóó 'adlánígíí t'áá sahdii 'al-'ąą bá haz'áago 'ájósingo yá'át'ééh. 'Áko ndi bá nida anishí ďanilíinii diné ayóo adláanii t'áá 'áko naanish yits'áádayii'nííł. Háálá diné 'ayóo 'adláanii t'áá doo baa hólnííjí t'éiyá 'aghá baa nitsáhákees leh. 'Áádóó tódilhil wolyéii lą'í jidlįį́h dóó bik'ijį' 'azhá doo tsi'nijigháa da ndi naanish yá'át'éehgo 'ádeeshłííł jinízin ndi ch'ééh 'ájíł' jį łeh. Bił da jinízin łeh dóó hatsiits'iin da diniih łeh. 'Áko t'áá 'éí biniinaa doo hazhó'ó nitsíjíkees da łeh.

Díí kwii baa hani'ígíí doo Naabeehó da-'éí ''responsibility'' deiłní. Niha'áłchíní da nilíinii t'éiyá 'ááłha'níi da. Naabeehó daniyá'át'éehgo bee nidaniitingo yá'át'ééh. Nihił líinii t'óó 'ahayóí tódiłhił wolyéii doo yaa nídaat'ji da. 'Áádóó la'í nida'anishgóó bada'ahódlíigo 'atah nidaalnish. 'Áádóó Bilagáana t'ée da. Bee 'íhólnííh wolyéii hoł bééhózingo dó' lą'í tódiłhił 'ayóo yíchą dayídéelni dóó doo 'aahólnííjí t'éiyá 'aghá bee baa nitsídahakeesgo nidaakai. Díí k'ad kót'éego jiináago ts'ídá t'áá doo tsík'eh da. Dóó bee 'íhólnííh nilíinii dóó bee 'a'ahódlí nilíinii doo bee hodi'dool-'Éí 'índa 'ach'¡' nahwii'ná t'éiyá tséeł da. aghá bił 'ałch'į' nazhnideeh łeh. Naanish dahólóógóó ndi doo hodi'nidzin da łeh.

Diné da ła' naat'áanii bá naashnishígíí ťáadoo biniinaanígóó 'ats'ááshiníłt'e' níigo t'áadoo deinohdlání. Háálá ļa' bee 'a'ahódlí nilíinii bi'oh dazhneel'á, 'éí bag 'ats'áádaho'dii'nííł. Ła' 'ákódaat'éhígíí da biniinaa ts'ídá hóhígíí 'áltsé 'ats'áádaho'dii'nííl.

Háish dó' t'áadoo 'iisiihí bíyoołkááł. T'áá áníiltso nida ayiilzíihgo 'át'é: 'Áko ndi ni'iidzííh t'éiyá baa 'oodááł dooleelígíí doo bee haz'áa da. Ha'át'éegi dzídzazhdilchi'go hála' jidiłi'go da, doo la' 'ál'įį da lá jiniizįįh. Diigis Nijilnish yée tódiłhił daadlánígíí 'ayóo jíljjgo shíí t'éiyá dzídzanízhdílchi'go t'ááłáhábíchá yízhdéelnigo 'éí naanish wótą' doo bíi- gi 'át'éego baa joogááł dooleeł. Diné da ła' ghah da. Nijilnishgo hanaanish t'áá bita' ná- 'adlíihgo doodaii' ha'át'éegi da 'iisihgo, k'ad

(Page 6 bikáa'gi baa nááháni'.)

go chidí naat'a'í nídanidaahígíí ła' 'ajisiihgo tííh jiní. Dáádílkat bee 'aa údítíhígíí yich'i' dah údiilwo'go nínéithis chidí naať a'í ła' dínóotł ahgo 'át'é. 'Áádóó jiní. 'Áádóó shíí yah 'análwo'. 'Ako ndi t'áá 'aa 'át'éego 'anáyiil'jih.

Kwii t'éiyá ła' yadiizíní 'ąązhdeełgéeshgo bikáá'. Yadiizíní yígíí 'áltsé bighá'jítsih. Díi'go bighá'jítsih. 'Áko 'éi 'áádóó ha'át'ii shíi bee'abéézh, 'éi 'ałtah yigohgo bee 'i'niibish. T'áadoo hodina'í yadiizíní bii' yée t'áá 'ííłdjį shibéezhgo dóó t'áá 'ííłdji sidogo 'ąązhdiłgish. K'ad kót'éego t'áadoo le'é yadiizíní ła' bee naaznilgo 'ádaal-

NAABEEHÓ 'AŁ'AA DAD!NE'II

BY CHIC SANDOVAL

Diné 'ádójíigo t'áá bí t'éiyá dinégo 'ádójí. Nihookáá' dine'égo. Binaadéé' náábi'dójíigo 'éí Naabeehó bi'di'níigo náábi'dójí. 'Ákohgo t'áá bí t'éiyá 'ał'ąą dine'égo 'ádóone'é yee na'ahídílkid. Kót'éego bił bééhózin k'é nidaazt'i'góó. Jó Naabeehó 'ałk'ét'ashgo t'áá 'áko, "Ha'át'íísha' dine'é nílí?" níigo na'ahídílki'. 'Índa "Ha'át'íísha' bá shínílchíín?" Jó 'áko 'éí 'áádóó 'ałk'éí da nidlíigo bił bééhozijh. 'Áko 'éidí nléí dadeezt'i'déé', hádáá' lá dadeezt'i' lá díí k'ad 'ał'ąą 'ádóone'é danilínígíí. Jó kót'éego baa nitsáhákees. 'Ákohgo hani' bik'ehgogo t'áá bééhózin nahalingo 'át'é.

Jó 'éi ńléi haa shíį néelą́ą náahaiídą́ą', 'éi díi hani'ígíík'ehgo t'áá dį'i 'ał'ąą dine'égo 'éi ts'ídá 'alą́ąį¡' Naabeehó daazlįį'go baa hani'. Jó 'ákót'éego hani' bikehgo. Kodę́ę 'e'e'aah biyaadę́ę'go 'Asdzą́ą Nádleehé yits'ą́ądę́ę' nákaii t'áá 'ałgha deidit'ááh, díi dį́į' dine'é nákaaígíí. Jó t'óó t'áá łahodit'ehee baa hani' danilį nahalingo, t'óó doo yee 'ałkék'edikáah da nahalin. Jó 'áko ndi díi Tó Dích'íi'nii yígíí 'éi t'éiyá t'áá 'ałtso t'áá 'ákóní. 'Índa Tó 'Ahaní daaní, 'Índa Kin Yaa'áanii 'índa Hashtł'ishnii. 'Áko 'éidí yígíí t'éiyá ts'ídá 'alą́ąjį' Naabeehó danilį́igo, 'éi 'ał'ąą dadine'égo 'áádę́ę́' dah ńdiikai 'Asdzą́ą Nádleehé bits'ą́ądę́ę́'. 'Aadę́ę́' náákahí díi k'ad kǫ́o Naabeehó kéyah yikáá' kééhat'íníjį' 'anáákai. Dinétah hoolyéegi nákai. 'Aadóó shį́į ha'át'éego nidaadeełgo, 'índa ńléí 'ałk'idahiideełgóó ńda'ahiidlááh nahalingo, 'áko 'áádę́ę́' 'ihidiikááh hazlį́į'. 'Áko 'ákót'éego bik'éi nidahaazlį́į'go 'áko 'éi bik'ehgo díísh jį́įgóó dah naazhjaa'go 'ałk'éi danidlį́igo k'é da'ahidi'ní.

Jó 'akonee' díí Tó Dích'íi'nii dah yikahgi 'éí Tó Dích'íi'nii lá, Bijh Bitoonii lá, Tsin Sikaadnii dó'. T'áá 'ákódí. Tó Dík'ǫ́zhí 'ałdó' t'áá k'é deiłníi ndi, 'índa Yoo'í dó' t'áá k'é deiłníi ndi t'óó k'éts'ósígo, 'ákót'éego 'át'é. 'Áko 'éí t'áá 'ahideełnáago 'ahánída'agééh t'óó nahalin.

Nááná Kin Yaa'áanii 'éí t'óó t'áá 'íiyisíí t'áá 'áhánígo bik'éí dooleełii t'áá 'ádin. Ha'át'íí shíí Bit'ąą'nii wolyéé ńt'éé' jiní. Jó 'éí t'éiyá bik'éí ńt'éé'. 'Áko 'éí Bit'ąą'nii dine'é yée 'éí k'ad 'ádin. Jó 'áko Kin Yaa'áanii t'éiyá. Náánáłahgo Kin Yaa'áanii dah náánákah 'ádaaní 'éí Bit'ąhnii nihik'éí daaní. Ndi 'éí ha'át'éegoónshą' 'ádaaní. Jó 'éí Bit'ąą'nii 'éí t'áá 'íiyisíí t'áá 'ákót'éego yaa dahalni'. Jó 'éí Bit'ąą'nii dine'é 'éí k'ad 'ádin.

Nááná 'ákóne' 'éí Táchii'nii. Jó 'áko 'éí 'ałdó' yił k'é 'ahidi'níinii, ts'ídá 'áhánígo yił k'é 'ahidi'níinii t'áá 'ádin. T'áá k'éts'ósígo dabik'éíígíí t'áá hólóo ndi Naaneesht'ézhí wolyé jiní 'éí Táchii'nii t'áá yił k'é 'ahidi'ní. 'Índa Deeshchii'nii, 'éí dó' t'áá yił k'é 'ahidi'níi ndi t'áá 'ahideełnáago t'áá 'ahá nída'agééh.

Nááná 'ákwii 'éí Honágháahnii. Jó 'éí t'éiyá t'áá bééhózingo k'é da'ahidi'ní. Tó 'Áhaní lá, Ta'neeszahnii lá, Dziłtł'ahnii lá, Hashk'ąą Hadzohó dó'. Jó 'áko kót'éego 'áajį' k'é da'ahidi'níigo dah náánáshjaa'.

'Inda nááná kwe'è 'éí díí k'ad Kiis'áanii daats'í danilįjgo 'éí Kiis'áaniitahdęe'go hodidiidéelii daats'í 'ádaat'éego Kin Łichíi'nii, Tł'ááshchí'í, 'índa Tł'ízí Łání, Deeshchii'nii, Tsénahabiłnii, Tsi'naa-jinii. 'Éí 'ákót'éego 'áájí k'é nááda'ahidi'níigo dah náá'ahoojih.

Nááná 'ákóne'é 'éí Tséńjíkiní. 'Éí 'ałdó' t'áá Kiis'áanii 'ádaat'ée sha'shin. 'Índa Mą'ii Deeshgiizhnii, 'Áshįįhí, Dibé Łizhiní. Jó 'éí 'áájí 'ákót'éego k'é nááda'ahidi'ní.

Nááná 'ákwii Tábąąhá, Haltsooí, Tó Baazhní'ázhí. Tó Dík'ózhí dó' t'áá 'áájí t'áá bíyó k'é náánéít' [i ndi t'óó k'éts'ósígi 'át'é 'éí.

Náá'ákóne' 'éí Tó 'Aheedlíinii, Naakaii Dine'é, Tséekeehé, Nóóda'í Dine'é. Jó 'éí 'ákót'éego 'áájí dah náánáákah.

Nááná Biť ahnii dah náánáákahgi 'éí Tótsohnii lá, Lók'aa' Dine'é, Tsé Deeshgiizhnii, Tsétáá'áanii, Hashtł'ishnii. Jó kót'éé lá 'áájí.

Kwe'é díí k'ad t'áadoo 'ééhóziní t'óó 'ata' nanideeh hahalinii 'éí Yoo'í, Tł'ógí lá, 'índa Ts'ah Yisk'idnii, Nihoobáanii, Tsézhin Nidii'aaí wolyé jiní. Jó 'éí k'ad 'ádaadin. 'índa Dził Ná'oodiłnii Dine'é, 'éí dó' k'ad 'ádaadin. 'Éí doo t'áá 'át'é dahólóo da. 'Áko 'éidíígíí háajigo shíí 'íiyisíí k'é deit'í. 'Áaji' k'é deit'í doo hazhó'ó bééhózin da. Doo hózhó hólóo da 'éí bee 'át'é. Díí Nihoobáanii wolyéhígíí 'éí nléí Soodził bit'ááhjí t'éiyá, 'índa Ts'ah Yisk'idnii 'áájí t'éiyá hóló Hoolk'idjí. Tó Baazhní'ázhí dó' 'áájí t'éiyá hóló. Dził Ná'oodiłii Dine'é dó' nt'éé', jó 'éí 'ałdó' 'ádin. Jó 'áko 'éí Tsézhin Nidii'aaí dó'. 'Éí k'ad 'ádaadin. T'áá 'éí díí nááná 'ádaa dahalni'go dahodideezliidéé', bitł'ááhdéé' 'éí dine'é daniidlí daaní. T'áá 'éí yik'ehgo 'ádaa náádahalni'go 'éí Tó Łitsonii nishłí daaní Ta'neeszahnii. Kodóogo 'éí Ta'neeszahnii dabi'di'níigo 'áko 'éí

'Índa Tséńjíkiní dabi'di'nínígíí t'áá 'éí Tó Łitsonii nishłį daani. Kin Litsonii nishłí daaní. Kwe'é díí ła' Séí Bee Hooghanii wolyéego doo 'ałk'éí nidlį́įgóó kodóogo bee béého'dílzin ndi baa hani' bik'ehgogo 'éí t'áá 'íiyisíí 'ałk'éí nidlíí lá. 'Éí díí Kin Łichíi'nii łahgo dah yikah. 'Índa Dibé Łizhiní yiłgo. 'Áko 'éí ńléí háadi shíí Séí Bee Hooghan hoolyéédéé' ch'íniidéél daaní. 'Áko dząądi Dinétahjį' 'íídéelgo 'ałts'ázdélígíí biniinaago shíį́ 'ahééhoohya'. 'Áko łah-, jí Kin Łichíi'nii 'at'ááh dookaaígíí t'óó 'éí yee 'ádadééji'. Łahjí 'éí Kiis'áanii diné yitah dahaazdéléejí, jó 'éí Kiis'áanii danilí bąqgo 'áájí k'é deit'í. 'Áshijhí dabik'éí. 'Índa Ma'ii Deeshgiizhnii. 'Áko 'éí 'ákónáánát'é. T'áá díí k'ad ła' Táchii'nii danilį́igo t'áá 'éí Bịjh Dine'é nishtí náádadi'ní. 'Índa Nát'oh Dine'é, Yé'ii Dine'é. Jó kót'éego t'áá 'ał'ąą dine'é danilį́jgo dahodeezlįįdę́ę́' bahani' bik'ehgogo 'ákót'éego yee 'ádaa dahalni'. 'Áko 'eiidí díí k'ad 'ałk'éí danidlį́įgo dah naazhjaa'ígíí 'ałk'idą́ą' hastóí, sáanii da ba'áłchíní yee nideinitin, "Díí nik'éí," deiłníigo. Díidí yígíí doo baa nídíídáał da, doo bá ní'díígeh da," kót'éego yee nida'ahinitin nt'éé'. 'Áko 'lídáá' 'él bééhózin nahalin. K'adígíl 'él doo bééhózin da díí da'ólta'góó dóó 'ana'í yitahgóó nikidadiikai dóó t'áá 'ałk'ídahakáahgo k'ad ła' t'ááłá'í dine'é danilį́igo t'áá 'éí t'óó 'ahíninádaaské. 'Áko ndi 'ałts'ą́ąhjí bizáanii bahani', bahastóí da badahani' bik'ehgogo t'áá 'ał'ąą dine'é náádanidlíjgo 'át'é. 'Azháánee' díí kodi bee béého'dílzin ndi 'éí yée t'áá ła' ha'níi ndi. Jó 'áko 'ákót'éé lá k'ad 'ał'ąą dine'é ha'níigo. 'Áko díí ła' t'áá 'át'é 'ahínéi'nilgogo díí Naabeehó 'ał'ąą dine'é nilínígíí dízdiin dóó ba'aan díkwíí shíí yilt'éego 'ał'ąą dine'é nilíí lá Naabeehó.

'índa kwe'é 'ałdó' ła' Hwéeldidéé' nináda'iis'náádáá', 'áádéé' 'ałdó' ła' 'atah ninádahaaskai lá. 'Éí 'ałdó' k'ad dine'é danilíjgo łahgóó dahóló. 'Éí Chíshí Dine'é wolyé. 'Índa ła' Naashgalí Dine'é nilí. 'Éí ńléí Hwéeldidi kéédahat'íjgo 'áadi diné yiih dahwiizle'. 'Áko 'áádéé' bił nináda'iis'ná. 'Áko 'éí dząądi 'éí k'ad hada'iishchíjgo t'áá ła' 'ałyóijj' ch'ééh 'at'ááh nídadikah nahalingo 'éí dine'é nishlí daaníi ndi t'áá 'áádóó bá nínáda'agéehgo biniinaa t'áá bita'ági hidínídééh nahalin. 'Áko k'adgo t'éiyá Naashgalí 'éí t'áá bééhózingo łahgo dah yikah. 'Índa Chishí Dine'é łahgo dah yikah.

'Índa t'áá náábítahgi díí t'áá kộộ hádą́ą'ánshą' ła' nidahaaznii'go daats'í k'é daazlíí'. Nóóda'í da danilíí ńt'éé'. Bayóodzin da danilíjí nt'éé'. 'Índa 'Ayahkindéé' da ła' Kiis'áanii danilí. Naasht'ézhídée' da. Jó 'éí koji' ha'át'éego shíí dichin da danilíjgo t'áá 'ałtsoní yik'ee diné yitahjį' ch'íheeskai. Jó 'éí dó' 'akǫ́ǫ ła' diné danilį́įgo 'éí t'áá díí 'ał'ąą dadine'é t'áá yidahidiikai yę́ę t'áá 'éí yee 'ádadójí. 'Áko 'éí beegogo Táchii'nii da, t'áá háiida dine'é nilíį shįį, Tó Dích'ii'nii da, Kin Yaa'áanii da. 'Áko ts'ídá t'áá 'íiyisíí hléí t'áálá'í t'ááláhádóó hahóóljidii, t'ááláhádóó diné silíj'ii doo 'éi 'át'ée da. Ts'idá t'áá 'ał'ąą 'ahidahidiikai nahalin. Daa shíį́ nízahdę́ę́' dínéest'ą́, 'áádę́ę́' yikahdę́ę́' nída'ahiidláahgo. Ła' t'óó 'ahidahidiikááh, ła' nida'ahiilniih da bik'ehgo, ła' t'óó t'áá bíyó naa'nil da danilí nahalingo 'aadéé' dahodideezlijdígíí, jó 'éi díí jíįgóó 'éi dine'é nishłį daani. Yę́eni' 'áko nayízhdíłkidgo hodideezlįįdę́ę' doo hoł bééhózin da yę́ęgi 'át'éego hoł hodilnih. Jó 'ákót'éhígíí beegogo doo bééhózin da. Díí k'ad Táchii'nii yígíí ts'ídá t'ááłá'í Táchii'nii doo jidóni' 'át'ée da. 'Índa Tó Dích'íi'nii yígíí dó' 'ákót'é. 'Índa Kin Yaa'áanii t'áá 'ákót'é. Bit'ąhnii t'áá 'ákót'é. 'Índa díí 'áníjaa' nahalinígíí t'óó 'ahayóí bihidiikai ła' naa'nil danilíjgo diné nidahaazlíj'ii, jó 'éí 'ádaat'éego bee doo bééhózin da. Jó 'akonee' díí Tsi'naajinii yígíí dahalni'go t'áá 'éí náánáła' tsi'naagháago Dziłghá'átahdéé' Dziłghá'á yił k'éda'ahidi'níigo haa nídaakahgo 'ákóó 'akéé' dah diiyáago, 'éí t'áá 'áadi ha'ííłchí, háadi shíj Deeshchii' bikooh hoolyéedi. Jó 'áko 'éi t'áá 'áadi ha'ííłchínígíí bí yéeni' t'áá 'áadi 'ádin silíį'. Ba'áłchíní yée t'éiyá 'aadéé' yił halni'ii yik'ehgo dah nídiikai. "Naabeehó danohłí, diné danohłį, Tsi'naajinii danohłįį ni'," bi'doo'niidgo 'aadę́ę' dah nídiikai. Kojį' diné yitah nákai. Diné yitah nákai ńt'ée'go Deeshchii' Bikoohdéé' 'ádeit' į daaniigo t'áá 'éi bik'ehgo bízhi' silíį'. 'Áko 'éi Deeshchii'nii woosye' lá.

'Índa nááná 'Áshijhí ła' łahgo dah shijaa' náádahalni'go Tséníjíkiní nihisná, 'Ayahkindóó, 'áko 'aadóó ńléígi yisnááh niidlíjgo Dinétahdi nánihi'deet'eezh. Nihił ná'íldee'go 'áadi dá'ák'eh baa 'áhwiilyáago 'Áshijh Deez'á hoolyéegi dá'ák'ehgo, 'áádóó nihízhi' silíjí'. 'Áshijh Deez'ádóó 'at'ééd nihi'doo'niidígíí t'áá 'éí 'Áshijhí. Náánáłahgo 'Áshijhí náánáákahii 'éí ńléí háádéé' shíjí 'Áshijh 'As-

(Page 4 bikáa'gi baa nááháni'.)

NIHA'ÁŁCHÍNÍ 'ÓLTA' BÍDAAHN!Ł

BY MAX HANLEY (Tuba City, Ariz.)

Díidí 'ashiiké kwe'é táa'go bídahwiil'aahgo kộộ tádíkááh. K'ad Tségháhoodzánígóó nikinákai. 'Ako hadíídzih t'óó kónízaháji' dashiłníigo díí nahgóó dah diikáahgo 'áko.

'Ako díidí hastóí díí kojí 'e'e'aah bich'ijí nihił haz'ánígíí, Tó Naneesdizí binaagi, t'áá hazhó'ó yá'át'éehgo, yídaneedlįįgo ch'ídahwiiz'ą. Tségháhoodzánígóó nida'asdee' yę́eni'. 'Áádóó Wááshindoongóó nida'asdee' yę́eni' yee nihił dahoolni'.

'Áko díí shí t'éiyá k'ad t'áá 'altsogo shééhonohsin. Max Hanley dashijiniigo, díí diné bináhásdzooígíí biyi'gi lą'ígóó nihitahgóó tádííyá. Wááshindoon bá naashnishgo. 'Áko díí shí 'ákót'éego hojooba'ígo, shaa hojooba'í go 'ólta'jj' t'áá shí shíniik'ehgo dah diiyá, 'akon. Ch'ééh shaa hóchi'go. 'Áko 'áádóó 'íhooł'á'ígíí beegogo t'ah ndi Wááshindoon binaanishígíí yíníshta'go tsosts'idts'áadah nááhááh díi k'ad. 'Ákohgo díi t'áá 'aaníi yá'át'ééh lá 'ílíjgo bee baa nitsáhákees, jó 'akon. Díí shinaanish naaťi'gi bee bíhooł'á'ígíí, jó 'akon. Díí kojí béésh dootł'izh yitsxid wolyééjí t'áá 'íiyisíí bínashidi'niltingo hastáá nááhaigo ts'ídá 'át'é niizíí', jó 'akon. Tsinaabaas naagháagi ts'ídá yéigo diné bee binishishnish bá, Lók'a'jígai hoolyéedi. Yee shéédahósingo 'ákwiidí. T'áá náábíkéé' góne' bááh 'ál'í wolyé, jó 'akon, taos'nii' naagháagi, ts'ídá t'áá 'ákwíí jį daahsą́ bááh. 'Éí 'ákwe'é 'akéé' góne' bínááhool'áá'. 'Éí t'éiyá k'ad díí jį binaanish, jó 'akon, Tó Naneesdizí hoolyéegi, 'ólta' hótsaa ha'nínígíí. 'Áłchíní da'ółta'ígíí bááh bá 'ásh'í, 'akon, ts'ídá t'áá 'ákwíí jí. Yikáííhdą́ą' náhidiish'nééh dóó t'áá 'áko ta'ooshnih. 'Aadóó bááh daast'is. 'Aadóó 'áłchíní bá nehelgéeshgo bibid nitsaago 'ádeínísin, jó 'akon.

'Aadóó díí náábíkéé' góne' 'éi díí ké bee neiildeehii, ké nidoots'osii wolyéii 'ákóne' bínááhooł'ą́ą', jó 'akon. 'Éi t'áá 'át'é bee tánáádeeshnish, jó 'akon. Kót'éego shił bééhoozin nááná, 'akon.

T'áá náábíkéé' góne' k'ad díí béégashii naagháagi nááná, béégashii bibe' naalts'oodgi 'abe' naach'idgi néi'nihgi. T'áá 'íiyisíí bininááshíshnish. 'Áko 'át'é náánéiniisdzíi'go ákót'éego bééhasingogo biniinaagogo Wááshindoon vá dayílníishii 'aadéé' shéédahoosjidgo t'áá 'íiyisíí dashótą'go díí jįį́góó hoolzhish. Wónáásdóó sha'áłchíní díí' silíí', jó 'akon. 'Éí k'ad ts'ídá yéigo bik'inaashnish, jó 'akon, sha-'áłchíní. Naaki 'éí k'ad Lók'aah Niteeldi 'ółta', jó 'akon. Náánáła' táá' góne'ígíí 'éí t'áá kwe'é Bilagáana yił da'ółta', jó 'akon. Nááná ts'ídá 'akée'di 'éí 'at'ééd 'áłts'íísí yée, k'adée díj' bináhááh, jó 'akon. 'Áko 'ólta' yich'j' dah náánálwo', jó 'akon. 'Áko díí díí' sha'áłchíní yígíí t'áá 'ííłdįį Bilagáana bizaad deidiits'a', jó 'akon. 'Akée'di nilínígíí doo hózhó diné yidiits'a' da. Bilagáanají t'éiyá 'aghá yáłti' nahalin silíí', jó 'akon. 'Ákohgo 'éidí haa lá yit'éé lá díí 'ałchíní yéigo 'ółta' dooleełígíí. Bee bééhodoozįįł dii'níigo 'éí sizáanii jílínígíí dóó shí. Díí 'ashiiké 'aláaji' naaki yígíí Lók'aah Niteeldi ninii'nil. 'Azháánee' bááhílíí lá ndi. T'áá nihí/kodóó baa 'áhwiilyą́, jó 'akon. Béeso 'áadi bá niná'nił. 'Índa bi'éé' ťáá nihí nahiilniih, jó 'akon. 'Índa 'azee'ál'í haz'áájí háadi da ła' bąąh dahoo'a'go t'áadoo níláhgóó nihína'ídíkidí, t'áadoo naaltsoos nihina'ídíłkidí tsxíįłgo 'azee' bąąh 'ál'íjgo ch'íhodoolzhishígíí biniiyé béeso t'áá sahdii ła' 'áadi bá niná'nił 'ałdó'. 'Áko 'áádę́ę́' binaaltsoos nihaa nináhályeedgo, 'áko díí 'ashiiké naaki 'áadi 'ataa'aashígíí t'áá 'íiyisíí 'aláajj' yikahígíí yitah góne' bízhi' 'atah, jó 'akon. 'Aláajį' yi'ash, jó 'akon. Háadi da léi' nihidiits'a'go naakits'áadahígíí 'ałtso yiyííłta'go, jó 'aadóó College hoolyéégóó bá "anááhóót'i'. 'ałtso ninááyółta'go 'áadi t'áá bí 'índa t'áá 'íiyisíí bił yá'át'éehgo University hoolyéégóó, 'ákóoní 'anááhákáah dooleeł, jó 'akon.

'Áadi 'índa naanish ts',ídá da bitsxe'ii, 'aghá daazt'i' nahalinii yínáádahooł'áa'gogo 'aadéé' nihitah náheeskaigo shidine'é t'áá bitahgi naanish dooleeł nízin shíįgo dząądi haa-'íshíį bá 'ólta' dooleeł. 'Índa ła' 'azee'ál'įį góne' da 'aláaji' bíhólnííh dooleeł. 'Índa Tségháhoodzánígi 'ádaat'éégóó naat'áanii da ła'

'Aadóó díí náábíkéé' góne' 'éí díí ké bee |dooleeł. 'Éí doodagogo Wááshindoondi da ła'

'Akó'óolyéenii yée díí 'éí ba'áłchíní. Bitsóóké da daha'níigo bee ch'ídanihi'dit'áah dooleeł, 'áko ńléí háadi shíí kodóó ńléí 'ashdladiin, tsosts'idiin dóó ba'aan 'ashdla' nááhaidi. Jó 'áadi yee ch'ídanihidit'áah dooleeł. 'Índa yee nihéédaalniih dooleeł. Shizhé'é nít'éé' kót'éego 'ólta'góó táshidíítt'e'go kót'éego dah yisháát jó danihitníi dooleet, jó 'akon.

'Áko díí k'ad díí jí[góó 'ólta' t'éiyá t'áá 'íiyisíí dadii'ní, jó 'akonee'. 'Áko 'ólta' díí bidziilgo t'éiyá daniidzin dadii'ní, jó 'akon. Áko díidí bidziil dooleełgi díí Commercial Courses daolyé, jó 'akonee'. Díí naakits'áadahígíí 'ałtso nidayółta'go 'aadóó béésh bee 'ak'ida'alchíi, 'índa naanish dabidziilii da, ła' t'áá nihitahgi, kót'éego yídahooł'aahgo, doo lá dó'sha' náánízhóní da dooleeł. 'Índa kodéé' bimá danilíinii, bizhé'é danilíinii, t'áá bí dayoo-'íigogo 'áko t'áá 'íiyisíí yee náás dookah. Jó kót'éego daniil'í l'a'.

'Índa nihitahgi, 'akon, Lók'aah Niteel hoolyéegi t'áá 'íiyisíí bidziilgo 'ólta', jó 'akon. 'Éé' neishoodii bá 'ólta'. 'Áko ts'ídá 'ákwe'é t'éiyá 'atisgo 'íhoo'aah nahalingo 'ałch'ishdéé' daníil'í, jó 'akon. 'Aadóó kodi dabinaadi Wááshindoon bá nááda'ółta'. 'Ákóoní 'éí k'ad ńléí baa dahojooba'í dóó t'áadoo yik'é nidayóléeł da nahalinii, jó 'éí 'áadi bá nahaz-'á. 'Éí 'áádóó 'ałtso 'ínáádahooł'áá' dóó banáda'áłchíníi náás dadeeskaigo haa shíí yit'éhégo Bilagáana yił 'ałch'i' nanideeh dooleeł nílááh tł'óo'di.

'Aadóó kojí náánáła' na'aldloosh yee hináanii, 'éi 'áájí 'ákót'éego ła' náánít'i'. Doo 'ííłta'ii t'óó 'ahayóí nihitah kéédahat'í. Naaltsoos doo bił bééhózinii. T'áá hazhó'ó na'aldlooshígíí bee 'iináanii t'éiyá bił bééhózingogo 'áko 'éí 'áájí 'éí bíni' 'ákót'éego yee hiná. 'Áko ndi bíká 'anéiijahgo 'ałdó' yá'át'ééh. Jó díí k'ad díí kodi Tó Naneesdizígi díkwíniilt'é shíí 'ataadeiikai, jó 'akon. T'áá 'áadi Tooh haz'áádée'go nidahaakaii t'éiyá 'aghá 'áníilt'e'. Nihidine'é dząądi doo ya'akodę́ę' 'akéé' dínéezdee'ígíí beegogo daníil'íjgo doo háni'di yínee' daniidzin da 'áko. Jíík'eh t'áá dayíníidzíjs dooleeł, bíla' dayíníilta'go. T'áá łeezh dah oojoł góne' bił yiikah dooleeł. Jó dadii'niigo éí kodi bíká 'anéiijah t'áá 'íiyisíí. Dahonít'i'góó, yá'át'ééh da'nítiingóó, bá biláaji' ła' nihił 'éédahoozinígíí bik'ehgogo 'ákóne'é bił yiikahgo 'ádadii'ní, jó 'akonee'. Shí 'éí díí k'ad t'áá kóníttsóhí dooleet.

The people of the western reservation are solidly behind those who are trying to increase our school facili-We want adequate schools, and we want a vocational training program like that which we had formerly. With the little schooling I have had, I have worked for the government now for 17 years. I have worked in a number of places over the reservation, and in a number of capacities. In school I learned baking, wagon repair, blacksmithing, and dairying. At present I am the baker here at the Tuba City school. My children are growing up speaking English, and I have great hopes of their continuing their education through college. Education is the only answer to our problems, because we can make a living by means of it, and it is a passport to the world outside the reservation. Let those who have no schooling, and who can no longer hope to get an education continue to live on livestock. But let's take them by the hand and give them all the help we can so they will not get any farther behind than necessary.

ALL ILLUSTRATIONS BY COURTESY OF THE GALLUP INDEPENDENT, WITH PERMISSION FROM NEA.

NAABEEHÓ 'AŁ'ĄĄ DADINE'II

dzą́ą wolyéii t'áá 'éí bits'ą́ądę́ę' hosiidlíį' daaní. Jó 'áko doo t'ááłá'í dine'é danilíj da. 'Índa Tł'ááshchí'í ndi t'áá 'ákónáánát'é.
'Áko 'éí k'ad Yé'ii Dine'é daniidlíjgo nihitł'aakał daalchíi'go
Tł'ááshchí'í bee nihi'dééji' daaní. 'Índa ła' t'áá 'éí Bjihtsoh Dine'é daniidlí náádadi'ní 'ałdó'. 'Áko 'éí Tł'ááshchí'í yígíí t'áá 'éí
lą'ígo 'ał'ąą dah náánáshjaa' lá 'ałdó'. Jó ła' Tł'ááshchí'í wolyéé
lá. Ła' t'éiyá Naashashí wolyéé lá. Ła' t'éiyá Dzaanééz Łání
wolyéé lá. Ła' Naałání Dine'é wolyéé lá. 'Áko t'óó t'áá ła' bizhi'eego Tł'ááshchí'í wolyéego náábi'dójíí lá. Jó 'éí kót'éego 'ał'ąą dadine'é yígíí t'áá 'íiyisíí' 'ałtaa násdziidgo doo bééhózin da.
Ts'ídá t'ááłáhádóó hadahwiizlijidgo, t'ááłáhádóó dahazlíji'go, t'ááłáhádóó bahani' hadahaazt'i' dooleełii t'áá 'ádin. Ts'ídá t'óó
'ahayóídéę' 'ahihidiikai. 'Áko 'éí díí k'ad t'áá 'át'é t'áá ła' bizhi'eego díí Naabeehó dine'é nilí ha'níí lá.

The Navajo clans, with special reference to their interrelationship. Versions differ slightly between the eastern and western parts of the reservation. This version was provided by Chic Sandoval, from Lukachukai. At a later date it will be printed in booklet form with an English translation.

STATEMENT OF POLICY

IN the present issue of this newspaper there will be found several articles prepared by Navahos. The express purpose of this publication is to: (1) provide a medium for the dissemination of information among the uneducated members of the tribe; (2) provide a medium of exchange wherewith thinking Navahos can share their views with others of their tribesmen on a reservation-wide basis. articles prepared by Navahos author, and shall be accompanied by an English summary. The views expressed in such articles do not necessarily represent those of this Agency, nor of the editor. It is our hope that an ever increasing number of Navahos will contribute regularly, with the end in view of ultimately making this publication a paper by and for the Navaho people.

'AŁ'ĄĄ DADINE'É

BY SCOTT PRESTON

T'ah nagháí yéedéé' hastóí nidaakai yée t'áadoo le'égóó nidahalni' nt'éé'. Bitsóóké da yił dahalni'go dahool'á 'éí 'áádéé' hani' bééhózingo. Hani' bik'ázhí danilíigo 'ahił dahalni', hiłiijíihgo biniiyé kç' 'ahídílyéehgo. Sínídá ho'di'níigo hoł hani'go. Ha'át'íi da baa 'áhozhdínóoziił shíi biniiyé 'áho'di'ní. Ni'ji' dah ji'nah ndi sínídá ho'di'ní. 'Áko nléí háádéé' shíi dahalni'ii kót'éego diné náhodideesdlíi' daaníigo 'ahił dahalni' nléí 'e'e'aah biyaadée'go. 'Asdzáá sidáádéé' hani' nilíigo. 'Áadi diné náhodideesdlíi'.

Ts'ídá 'aláaji' diné niilyáii Tó 'Ahaní wolyé. 'Ákóne'é diné nináánályáii 'éí Kin Yaa'áanii. 'Ákóne' Tó Dích'íi'nii. 'Ákóne' Hashtł'ishnii. 'Áko díí diné díi'go diné ninályá, jó 'akon. 'Éí ńléí kodi kéyah bikáa'di naayéé' 'ásdiid yéegóó dah nídizhdookah biniiyé, jó 'akon. Kéyah t'áá bíni' si'á silíi'go. Baah yíní 'ánádzaago díí biniiyé diné díi'go dah nábi'diilkai. Naaki níláago 'ádaalyaa. Ła' 'asdzánígo. Ła' dinégo. Naaki daníláago 'áádéé' dah nídiidéél. 'Aadéé' 'álíleego ná'nídéél, jó 'akon. 'Áko 'aadéé' ni' bi-

káa'jį' ni' nikéé'íldee' silį́į' 'e'e'aah biyaajį'.

'Aadóó nagháí shádi'ááh biyaají hani' nánít'i'. Naakétł'áhítahdi, 'áádóó 'índa diné ła' bik'i'iidéél. 'Ákwii K'aa' Dine'é kééhat'íí lá jiní. 'Aadóó 'ákwii 'ałk'ijiidéél silíi'go, 'ákwii nát'ohzis t'áá 'aheelyaa. Díí bee 'ałk'éí jisdlíí', jó 'akon. 'Ákwii k'é 'ahizhdoo'niid yée 'ahá ní'jísgehgo biniinaa hóóchí'go diné hózníłteel, jó 'akon. Naakétł'áhí hózníłteel. Níléí Tółchí'íkooh hoolyé biniit'aadi 'ana'í hózníłteel. 'Aadóó ńléí ha'naa 'adeezdélí ńléí Tséńjígááh góne' dóó ńléí Hak'eet'oh Tóó góne'. 'Aadóó ńléí Lók'aah Niteel góne'. 'Aadóó ńléí Dinétah hoolyéégóó.

'Aadóó diné 'ałk'ihiideełgo ch'íhoolzhiizh. 'Aadóó 'éí Kiis-'áanii dine'é kįįh náhákááh wolyé, jó 'akon. Kindę́e' ch'éhékááh ndi 'ádabijiní. 'Aadóó 'índa 'éí 'ał'ąą dine'é lą'í hodiidéél, Kiis'áanii dine'é, Tó Hajilohnii, Mą'ii Deeshgiizhnii, Naasht'ézhí. 'Índa kwe'é 'Ayahkin hoolyéé dóó Kiis'áani, 'éí t'áá 'éí 'Oozéí wolyé, jó 'akon. 'Aadóó 'éí dah naazhjaa'go, 'Ahihidiikáahgo ch'íhool-

zhiizh, jó 'akon.

'Éi 'áádóó 'Áshjihí wolyéii ch'ínídéél. T'áá 'áádóó Tséńjíkiní ła' ch'ínídéél. 'Índa ńléí Tsézhin Nidii'aaí hoolyéédéé' 'Áshijhnii háádéél. 'Éí Kiis'áanii nilį́įgo. T'áá 'áádę́ę́' Kin Yaa'áanii ła' háádéél. 'Éí yidaolyé Kin Yaa'áanii. 'Áko díí kojí diné t'áá 'íiyisíí 'áyikahii, 'éí ła' Honágháahnii bi'doo'niid. 'Éí bik'ihodiit'á t'óó dlo hodichí niilts'id yéegi. Honáyáago, "Shí lá 'éí honásháahao dajitsaah ni," jiníigo t'óó 'eedlozhdeeshchínée 'éí t'áá 'ákóhoodzaa. 'Éí 'óolyé Honágháahnii. Doo yá'áshóo da lá. 'Ánít'íį́h lá bi'doo'niid. 'Áko 'Ánít'[¡hii bi'doo'niid. T'áá 'éí dziłtł'ah góne' 'íínáago Dziłtł'ahnii bi'doo'niid, jó 'akon. T'áá 'éí Ta'neeszah Hatsohjj' 'anáánáádéelgo 'ákwe'é Ta'neeszahnii náábi'doo'niid. T'áá 'éí Hashk'ąą Hadzohó bik'éí 'ííł' [silí['. 'Éí Kiis'áanii 'át'é, jó 'akon. 'Éí Tséńjíkiní dine'é t'áá 'éí yił 'ałk'éí danidlį. T'áá 'éí 'Áshjjhí yił 'ałk'éí danidlį́įgo haz'ą́, jó 'akon. Kót'éego 'át'é. 'Áko díí 'aají Tó 'Áhaní nilíjíí Tó 'Áhanígo háádéél, jó 'akon. Honágháahnii, Ta'neeszahnii, Hashk'ąą Hadzohó bik'éi silį́į'. Doo hózhó 'ałk'éí niidlíį da níigo 'éí 'áájí 'ahideełnáago 'ahaa nináldeeh.

Nááná 'ákóne' é Kin Yaa'áanii. T'óó 'ahayóí Kin Yaa'áanii. Kiis'áanii da 'éí 'át'é. Ła' Dziłghą'á 'éí 'át'é. 'Áko 'áájí doo hózhó k'é bééhózin da nahalin łahgo. 'Áshijhí hak'éí 'ájíł'í, jó 'akon. 'Áko ńt'éé' 'éí 'áájí 'ahaa ninájíldeeh. 'Éí 'Áshijhí. Kojí Tó Dích'íi'niijí 'ákót'é, jó 'akon. Tsin Sikaadnii nilí. 'Índa Bjih Bitoodnii bik'éí. 'Índa Tó'ázólí, K'aahanáanii, Yoo'í Dine'é, Tł'ógí. 'Éí t'óó k'é silíj'ígíí 'át'é. K'é nídzingo doo bił 'ahaa nínááhát'íji da. Doo k'é níígóogo 'éí 'áájí bee haz'áago kót'éego díí dah nijizhjaa'go hool'á, jó 'akon. 'Índa Kin Yaa'áanii 'ákójít'é. Kojí yee' díí Hashtł'ishnii. Jó 'éí Hashtł'ishnii jílí. 'Éí 'áádóó wóshdéé' náázhdeezdélígíí 'éí Tsé Deeshgizhnii ho'doo'niid. T'áá 'éí Tsétáá'áanii ho'doo'niid. 'Índa t'áá 'éí Tótsohnii, Bit'ahnii, Hooghan Łání, 'éí 'áájí 'ałk'éí jisdlíjí. 'Áko ndi 'ákwe'é Hooghan Łání yée t'óó bíyó doo nihik'éii da Kiis'áanii 'át'é dajiníigo. 'Áko 'ałdó' doo k'ézhnídzinígíí 'áájí 'ałdó' 'ákót'é. Jó 'áko dah nijizhjaa'góó

'Aadóó 'índa 'eii Tsi'naajinii ha'nínígíí 'éí 'áyigááł. 'Éí 'áájí Tł'ízí Łání yił 'ałk'iidéél. 'Áko 'éí Tł'ízí Łání nilíjgo Kiis'áanii 'át'é. 'Índa Kin Łichíi'nii, Tł'ááshchí'í, Deeshchii'nii. 'Éí 'ákohgo shijaa', jó 'akon. Dóó díkwílt'é shíí 'áájí. Kin Łichíi'nii 'éí Tsi'naajinii yąąji' da'ayééh. Tł'ááshchí'í yée 'éí t'óó 'ahidiníłnáago 'ahánídaashchíingo yaa naakai. Doo 'ałk'éí niidlíi da daaníigo. Jó kốt'éego yaa naakai, jó 'akon. 'Áko t'áadoo bita' 'adahodeest'ání dooleełée 'éí 'áájí t'áá nanitł'a, jó 'akon. 'Índa Táchii'nii

háádééldéé' bééhózíní. Dook'o'ostííd biyaadóó háádéél. 'Áádóó náás deezdélí kóne' 'íídéél. 'Aadóó 'ahaa hidiideetgo náásgóó 'aheezdéél. 'Aadóó háda'ahidínéestáá' 'éí kóne' ńléí Táchii' hoolyéé góne'. 'Áadi Táchii'nii woosye'. Ch'ínílíí góne' ha'át'éegi shíí Tséyaa Hodithit nt'ée'go Naaneesht'ézhí Táchii'nii bi'doo'niid. Leeshch'ih Deesgaiji' 'anáádéelii Biih'áád bitsii'ígíí bik'i dé'áá lájiní. Jaa' Yaalóolii bi'doo'niid jiní. Náánátahjí kojí Tó Ch'ínílíní hoolyéedi ta' 'íídéél. 'Éí 'áájí Dichin Dine'é bi'doo'niid. Ha'át'éego shíí kééhat'íjgo t'áá nanitt'ago baa hani'. Ła' náádeezdélí nléí Tooh ha'naa ninídéél dóó nléí Dibé Nitsaa yíidéél. 'Áájí Nóóda'í Dine'é Táchii'nii bi'doo'niid. 'Áko 'éí Táchii'nii yígíí doo bééhózingóó la'ígóó naazt'i'. Ła' 'lich'ah Dine'é da daaníigo, Gah Dine'é Táchii'nii da da'ahidi'ní. T'áadoo le'é, Naayízí Dine'é da da'ahidi'níigo nida'ahóji'. 'Ákwe'é doo hózhó k'é bééhózingóó naazt'i', 'éí Táchii'nii dah jookahjí 'ákót'é. Kót'éego jookah.

'Aadóó 'éí Tábaahá ho'di'níinii 'éí nláahdi 'Áshiih bá hanáá-jíídéelgo 'éí Kin Yaa'áanii nááhák'éígo 'ánáázh'dólzin. 'Éí 'Áshiihnii jílíigo Tábaahá joolyé. 'Áko 'éí 'áájí Kiis'áanii łá honáádiidéél. Naasht'ézhídóó hahaazdéelii. Naaneesht'ézhí Dine'é Tábaahá Dine'é danilí daazlíí. T'áá 'éí yikahii K'ai' Ch'ébáanii, Tó Baazhní'ázhí, Ts'ah Yisk'idnii, Haltsooí Dine'é. 'Éí 'áájí Tábaahá dahak'éígo 'ádazh'dólzin, jó 'akon. Díkwíí shíí 'áł'aa dah náánáákah. 'Íiyisíí 'áyigáałii 'éiyá 'Áshiihnii nilíigo. 'Éísh dó' ła' 'éí 'Áshiihí. 'Éí 'éí dooda. Díí 'Áshiihnii wolyé, jó 'akon. 'Áko

'éí 'áájí Tábąąhá ńt'i'jí kót'éego dah yikahgo 'át'é.

Nááná díí kojí Kiis'áanii dine'é náánídlíinii 'éí Ma'ii Deeshgiizhnii, Dibé Łizhiní, Tsénjíkiní, Kin Łitsonii. 'Éí 'áájí dah náánáákah. Dóó Hashk'aa Hadzohó 'aají 'ínáánáólta'. 'Áko 'éí 'áájí díí k'ad Naaneesht'ézhí ch'ínídélée 'áájí bił 'ałch'i' 'ánáájít'íjgo baa nináájíkai, jó 'akon. Kót'éego dah nijizhjaa'góó 'ákót'éego 'át'é díí k'ad. 'Áko kót'éego díí 'ał'aa dine'é hiníláago 'át'é. K'é bééhózínígo danít'i'go baa hani' nt'éé' nláhdée'. Kót'éego hastóí yee nida'nitin. Hazhé'é léi' kót'éego yee na'nitin. Hachaii léi', hamá léi'. Háadi da léi' hak'éí doo baa hwiinít'íj da, yóweh, doo 'ál'íj da, baa yáhásin. 'Asdzáníísh 'ádin, daha'níigo yee nida'nitin nt'éé'.

'Ako k'ad 'éí díí jí, jó 'akon, dząądi niha'áłchíní 'áłah 'ánál-'ijhdi doo 'ééhózin da. Níláahdi diné nilíinii 'asdzání yich'i' 'át'í yileehgo, 'índa 'at'éékédéé' 'ákót'é, yaa niséehgo, diné yich'i' 'át'í yileehgo, kwe'é bita'gi doo 'ééhózin da. T'óó 'ahił yá'át'éhígíí t'éiyá bee 'ihónéedzáągo 'ałch'i' kódaat'í neheleeh, jó 'akon. Kwe'-íígi t'áá nanitł'ago nihá hodeeshzhiizh. T'áá ha'át'éego da baa hwiinít'íjgo hasht'e' nináolyéłígi 'át'é, jó 'akon. Kóó t'áadoo le'é baa nídahat'í, jó 'akon. 'Áko háadi da 'ákót'éego 'ahéézhdiit'áazhgo 'ahá 'azhdeeshchíjgo diigis jidoolehííł. T'áá hó 'diigis jidooleeł. T'áá hó 'azhdooch'ah. Sih haa yí'aahgo t'óó diigis jidooleeł. Díí k'ad kót'éego badahani' hastóí, jó 'akon. K'ad 'éí doo 'ééhózin da nahalin, 'ał'ąą da'ana'í danilíinii da'ayéehgo. 'Éí shíjí haa yit'é, jó 'akon. 'Áko k'ad 'ádóone'é yée ndi doo bił da'jółta'góó jideesdee' díí k'ad 'ániid háázhnoot'ánígíí.

'Éísh dó' Bilagáana 'éí doo 'áyídígo bik'é naazt'i' da nahalingo 'í'dólzin. T'áá 'áháádiji' k'é ninít'i'go, t'áá bí 'ahoolchítígíí díkwíidi 'achíihji' shíí k'é nihinitnééh. Biditígíí yee yótta'go. 'Áájí yee neitkaahgo, 'ákót'é, jó 'akon. Kojí dinéjí 'éí doo 'át'ée da. 'Éí doo baa hani' da. 'Áko nléí háadi shíí nijigháa ndi 'atk'íjít'ashgo haa dóone'é nílí, ha'át'íí bá shínílchíín? Kót'éego 'ahit dahojilni'go, kodóó k'é bééhooziih. K'éts'ósígo da k'éí yileeh, jó 'akon. Kót'éego bee k'é daha'níí'lá. 'Áko kót'éego t'ah ndi díí jíígóó 'ákót'éego bit niit'íít. Bééhózínígo k'é dayít'éehgo kót'éego

hool'á, jó 'akon.

'Áko díí k'adígíí baa hwiinít'íjgo niha'átchíní bá, jó 'áadi doo bił bééhózin da, 'ádóone'é nilíjgi. Łahgóó doo bił béédahózin da. Jó k'ad doo na'ahiniitin da 'éí bąą. Háadi da baa yáhásin, yéédookahígi. Bits'ąą nahalingo la', ha'át'éego da bá 'ályaago yá'át'ééh.Shí baa nitséskeesgo k'ad díí béésh bąąh dah naaznilí yaa nídaast'ijdgo yá'át'ééh, naaltsoos bee niiltsoozgo biyaa. Resolution bá niiltsoozgo. Yee ch'ídeidoo'ał. Da'ólta'góó dah naastsooz dooleeł. Bééhózínígo 'ádazhdóóne'é, 'ałk'éí dajídlíjgóó, dah nijizhjaa'góó, nizhónígo t'áá ła' dah nijizhjaa' dooleeł. Kót'éego la' niha'átchíní bił béédahózin dooleeł. Kót'éego la' ha'át'íi da k'ézdongo hool'áa dooleeł yoołkááłgóó. Kola' 'át'éego baa nitséskees shí. Háálá ńléí 'ał'ąą 'ana'í ha'át'íi da yee dah naazhjaa' bahani' danít'i'ii, yik'ehgo dayíkáahii doo yaa dáádiikáah da.

(Page 6 bikáa'gi baa nááháni'.)

'AŁ'ĄĄ DADINE'É _____ 'Azhą́ Bilagáana nídaasd!įį' ndi. Kót'éego la' bidiyin yee náás yikah. 'Índa háadi da 'adiyin nilíinii nahgóó nididoot'ááł, jó doo bee haz'áa da díí k'ad United States wolyéii biyi'. 'Áko Bilagáanají 'ákót'é. 'Ał'ąą 'át'éego bidiyin dahiníláago yik'ehgo dayíkááh, jó 'akon. 'Áko nihíjí 'ákóniit'é. Nihahani' hóló, nihidiyin hóló. Éidíígíí bik'ehgo baa nitsáhákeesgo díí k'ad k'é naazt'i'gi bééhózínígo hach'i siláago bee bééhózin dooleel, jó 'akon. 'Áko ńláahdi bá da'ólta'í bináyaagi naastsoozgo yee nida'nitingo 'ályaago la' hasht'eet'éego haz'áa dooleeł. Díidíígíí la' t'áá yá'át'ééh dooleeł la' náás yidiiskáágóó. Háadi da la' t'áadoo 'aaníígóó bee nihidi'níl'jj dooleeł yidiiskáágóó. Shí 'ákót'éego baa nitséskees. 'Ako díí Resolution ha'nínígíí bee nidooltsos. 'Álah náá'ádleehígíí t'áá 'Áko ch'ídeidoo'ał. Ch'ídahizhdoołhálígíí bich'i' hoolzhishgo. doo neinishtii da. Hóji daats'i háadi da ta' da léi' niha'átchini t'áadoo bééhóziní, t'áá k'é nilji ndi yił 'ahaa naat'aashgo dóó 'ahéskéego daats'í hoł yá'át'ééh dooleeł, diné jíljí shíj, jó 'akon. Jó kót'éego níl'į.

Díí k'ad baa nitséskeesígíí t'áá Resolution ha'nínígíí bee hadidoolnííł. Ch'éédajiilgháah ndi t'áá baa yinísht'íj dooleeł yidiiskáágóó. Háadi da léi' t'áá bee shééhániih dooleeł yoołkááłgóó. 'Aadóó bee 'ahééhániihgo hool'áa dooleeł haa shíí nízáádgóó, jó 'akon. Jó 'ákót'éego nihidine'é bá siláa le'ígi 'át'é. T'áá nihíjí honít'i'ii ha'át'éhígi da t'ah doo ha'át'íi da 'ákót'éego 'ádá nidiniit'aah da. T'óó ńlááhdę́é' nihá 'óólzingo bee nihihoot'áałii t'éiyá, ha'át'íi da kojí ts'ídá t'ááłáhájí t'éiyá yit'ih nahalin. Yidiiskáágóó ts'ídá t'áá bééhózin dooleeł, hool'áágóó. Hani' bee bééhózinii nilíjgo 'áńdajódléhígi le' 'át'é. Díí k'adíígíí łahdéé' náánáłahgo 'át'éego yigáalii náádeiníl'íigo t'áá 'éí ha'át'éego da 'ánáánálnéehgo bihónéedzą́ago, nabik'íyáti'go bee niilyáago yá'át'ééh, jó 'akon. 'Áko shí kót'éego baa nitséskees. Díidíígíí la' t'áadoo hózhó sih 🛚 da jiníí shíí ts'ídá t'áá bee níttsogo nináázhdooléét. 'Éí doodago

bilááh 'áníłtsogo. Jó hazhó'ó bii' 'adéest'jj'go, naalkaahgo kódoonííł, jó 'akon. Jó t'áadoo bahat'aadí 'ajííłta' jílíinii, 'éí t'óó bíyó nijiłkid dooleeł. 'Aháyą́ągoósh 'adeesdee', ha'át'íi da t'áadoo biniiyéhégóó nabídaadzil dooleeł, jó ła' jididooniił. 'Áko ndi doo bihónéedzą́ą da, háálá doo da'ííłta'ii t'óó 'ahayóí. Jó t'áá dinék'ehgo 'ooldahii t'óó 'ahayóí, jó 'akon. T'ah nahaghá t'óó 'ahayóí bił kééhwiit'į. Hani' lą'í t'ah daadziih. 'Ákoósh t'áá 'íiyisíí t'óó t'áá 'ákót'éego nihił haz'áa dooleeł, ha'át'éhígi da t'áá nihí siidzínígi ndi t'áadoo ha'át'íi da 'ádá nidiniilyé nahaliní. Bee 'ééhózingo yiildahii t'áá nihá 'ádin. 'Áko t'áadoo le'é, t'áásh 'éí t'éiyá dahani', t'ahásh dahodiyin ha'níigo 'akộộ t'áá na'níle'dii nahalingo nida'aldeeh, jó 'akon. 'Éí t'áadoo biniiyéhé da. Ts'ídá 'ałtso nihizáanii, nihahastóí danilíinii da bee háábidínóot'áałgo ga', 'áko bee ha'át'íi da yá'át'éehgo ninádoolyééł biniiyé 'ádahat'í kót'éégóó nidahat'i'. Ha'át'éegi da hastóí, jó 'akon, hanáát yee 'ahit halni'go yee ná'áhiyiilnih. Yee yíneedlí nahalingo, yee yá'át'éeh nahalingo 'Ahił nidahalni'go kót'éego shí bá shił bééhózin. 'Adahwiis'áágóó t'áá 'ałtso 'ákót'é, jó 'akon. 'Áko díidíígíí ts'ídá t'áá 'ádoolnííł. Nihitah hólóo dooleeł. Nihe'ółta'í dahólóogóó. Kót'éego bee na'nitingo hool'áa dooleeł, jó 'akon. 'Aa nídahat'jjgóó da bídadéét'i' dooleeł. Ha'át'íí lá 'ahayóí lá, kót'éego la' nik'éigo 'áníł'jį lá. Kódóone'é nílįį ńt'éé' léi' nik'éi baa nínéinídzáá lá. Koda'át'éego nahaz'áa dooleeł. Jó kót'éego yá'át'éeh dooleeł t'áadoo bahat'aadí, jó 'akon. Háadish doo 'át'ée da. Ts'ídá 'altsogo beehaz'áanii bił hinílá, jó 'akon. Ts'ídá 'ałtsogo ha'át'íhíi da binahjį' baa nídahat'íinii daniłdzilgo naazláago t'éiyá, bá dahólóggo t'éiyá bidahónéedzá, jó 'akon. K'ad t'áá 'ákót'éhé.

The Navajo clans, with special reference to their interrelationships, by Scott Preston. Mr. Preston comes from the western part of the reservation, so his version varies slightly from that of Mr. Sandoval This text will be printed in booklet form at a later date, complete with English translation.

Kwii t'éiyá Minnesota hoolyéedi nda'atseed út'éé' díílidgo béégashii tádiin bił 'adíílid jiní. Naakidi miil 'éí haa yisdá daazhjéé' jiní.

'A'AHÓDLÍ NILÍINII t'ááh. Náá'ádlįįhgo 'índa doo ga' ba'jóolíí' 'át'ée da lá hwiiniidzįįhgo naalnish yę́ę t'óó bits'áajį' kól'įįh. 'Áko 'índa t'áá háiida t'áá ba'ahóodlíí' 'át'éhígíí shóot'eeh. Díí na'nitinígií ts'ídá béédaałniih, háálá 'adahwiis'áágóó ts'ídá t'áá 'éí t'éiyá bik'ehgo dahwéegháahgo 'át'é.

The white people have built up a very complex way of life characterized by such things as trains, cars, airplanes telephones, etc. Everything moves very rapidly among the white people. They place a high value on time. In fact many of the things they have would be impossible if they did not measure their time carefully, and make the best possible use of it. This is something that white children learn early in life. Another thing they must learn is dependability and responsibility. If the men who have to do with airplanes and trains were not dependable and responsible men they would not be hired in their jobs, because a single mistake can cause the death of many people. Not all white people are reliable men and women, but those who have the best jobs are those who are the most reliable, and who have the greatest sense of responsibility. Men who drink on the job, do not show up for work, or who do not make the best possible use of their time, are the men who have the poorest jobs. This is something to remember if you want to get ahead in your off-reservation work.

